

Lagere lasten voor de onderkant

Ondanks een forse banengroei blijft de werkloosheid hoog. De reden is dat steeds meer baanwisselaars, schoolverlaters en herintreders zich aanbieden op de arbeidsmarkt. Langdurig werklozen en gedeeltelijk arbeidsongeschikten hebben het nakijken. Iemand die langdurig werkloos blijft mist recente werkervaring en wordt soms gestigmatiseerd. Daarnaast is voor sommige langdurig werklozen de afstand tot de arbeidsmarkt te groot geworden. Zo gaat een alleenverdiener in de bijstand er niet op vooruit als hij gaat werken tegen het wettelijk minimumloon. Een alleenstaande gaat van zeventig naar honderd procent van het minimumloon en bouwt pensioen op, maar verliest inkomensafhankelijke subsidies. Het geringe verschil tussen een baan en een uitkering drukt het effectieve arbeidsaanbod.

Met de omvangrijke wig tussen wat een werknemer de werkgever kost en wat een werknemer netto te besteden heeft loopt Nederland uit de pas. Omdat er een enorme behoefte is aan eenvoudige banen, ligt het voor de hand de lastenverlichting voor 1996 zoveel mogelijk te richten op de onderkant van de arbeidsmarkt. Na een strijd tussen de minister van Financiën, Zalm, en de minister van Sociale Zaken, Melkert, heeft het kabinet besloten een generieke afdrachtkorting voor werkgevers van 850 gulden per werknemer in te voeren en daar bovenop een specifieke afdrachtkorting van 1000 gulden voor elke werknemer die tussen 100 en 115% van het minimumloon verdient. De loonkosten worden daardoor verlaagd met 6% voor een werknemer met het minimumloon en 0,7% voor een werknemer met twee keer modaal. Met een soortgelijk pakket voor 1997 en 1998 komt de totale eliminatie van werkgeverslasten op het minimumloon in zicht.

De werkgevers willen echter een vergelijkbare lastenverlichting voor hoogbetaalde en laagbetaalde werknemers, dus bij voorbeeld voor beide 6%. Omdat dit ook de loonkosten verlaagt van werknemers die toch al verzekerd zijn van een baan, is dit een geldverslindende operatie. Bovendien is in een aantrekkelijke conjunctuur waar bedrijven flinke winsten maken een verdere lastenverlichting voor deze bedrijven onzin.

Een gevolg van de afdrachtkorting is dat werknemers in het onderste segment van de arbeidsmarkt minder snel zullen doorstromen naar beter betaalde banen, want dan loopt men de specifieke afdrachtkorting mis. Veel van de werklozen die in het onderste segment van de arbeidsmarkt terecht komen, hebben toch al geen hoge verdien capaciteit en weinig doorgroeimogelijkheden. Daarom moet de specifieke afdrachtkorting niet alleen groter, maar ook gestaffeld zijn. Te denken valt bij voorbeeld aan een additionele specifieke afdrachtkorting van 500 gulden voor het segment tussen 115 en 130% van het minimumloon.

Financiering van de afdrachtkorting vereist het discontinueren van de franchise in de door werkgevers te betalen ziekenfondspremies. Omdat deze franchise alleen terecht komt bij mensen in het ziekenfonds, scheelt deze franchise één procent koopkracht voor werknemers onder modaal. Zolang de regering een ander instrument vindt om de koopkracht van de minima op peil te houden, hoeft van de franchise in de te betalen ziekenfondspremies geen halszaak gemaakt te worden. Een mogelijk alternatief is immers een verhoging van de belastingvrije som (desnoods alleen voor de minima) gefinancierd met een verhoging van het tarief van de eerste schijf in de inkomstenbelasting.

Naarmate het lukt meer werklozen aan de slag te helpen, stijgt het bedrag dat voor de afdrachtkorting benodigd is. Overigens mogen deze 'tegenvallers' volgens de huidige regels van de budgetdiscipline ten koste van het financieringsstekort gaan.

Is het met het oog op de werkgelegenheid niet beter de generieke afdrachtkorting te vervangen door een tariefsverlaging? Het kabinet is een antwoord schuldig op de vraag of het, nu de grote bedrijven spectaculaire winsten boeken en er toch via de achterdeur van een hogere belastingvrije som (voor de minima) een bevredigend koopkrachtbeeld gerealiseerd moet worden, niet beter was geweest de lastenverlichting aan burgers in plaats van aan bedrijven te geven. De laagste inkomens hebben toch al het meeste te lijden van de afgesproken privatisering van de WAO en de ingrepen in de volksgezondheid (zoals de invoering van een eigen risico en de versoering van het ziekenfondspakket).

Ook moet de vraag gesteld worden of het niet beter was geweest de lastenverlichting aan werknemers te geven. Zo heeft een afdrachtkorting in de inkomstenbelasting voor de laagst betaalde werknemers het voordeel van administratieve eenvoud en is het moediger dan sluipenderwijs de afstand tussen uitkering en werk te vergroten door bevrozing van de uitkeringen. Zo'n 'earned income tax credit' niveleert onder werkenden, maar stimuleert loonmatiging, korter werken en dus de werkgelegenheid. De afstand tussen loon en uitkering neemt toe en daarom zullen sommige werklozen wellicht eerder bereid zijn een baan te accepteren. Het aantal werklozen is echter vele malen groter dan het aantal vacatures. Daarom vindt het kabinet een verslechtering van de inkomensverhouding tussen werkenden en uitkeringsgerechtigden terecht onacceptabel en dus een 'earned income tax credit' inopportuun.

F. van der Ploeg